

УДК 336.764.2 351.824.1

**ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ФОНДУ****Ю. І. КУДРІНА,**

кандидат юридичних наук, асистент кафедри аграрного, земельного та екологічного права ім. академіка В. З. Янчука Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

У роботі проводиться аналіз нормативно-правових актів щодо визначення основних прав та обов'язків Аграрного фонду.

Ключові слова: Аграрний фонд, функції Аграрного фонду, права Аграрного фонду, обов'язки Аграрного фонду.

Державна політика України в галузі розвитку аграрного ринку пов'язана з необхідністю дослідження комплексу організаційних і правових проблем, які виникли в зв'язку з реалізацією аграрної реформи в Україні, створенням належних умов для ринкового середовища та удосконалення правового регулювання ринкових відносин. Ефективне вирішення вказаних завдань можливе лише за умови належного функціонування системи державних органів, підприємств, установ, організацій, метою діяльності яких є стабілізація ринку сільськогосподарської продукції. Державною спеціалізованою установою, уповноваженою провадити цінову політику в аграрному секторі економіки України, є Аграрний фонд, створений відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року та Постанови Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 6 липня 2005 року.

Зазначимо, що в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» безпосередньо права й обов'язки Аграрного фонду не виділені, проте названі його функції, проаналізувавши які можна говорити про відповідні права й обов'язки названого фонду.

Так, наприклад, п. 9.2 ст. 9 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначає наступні функції Аграрного фонду: 1) здійснення державних аграрних товарних або фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку України; 2) продаж або купівля на Аграрній біржі об'єктів державного цінового регулювання з або до державного інтервенційного фонду; 3) здійснення закупівлі та продажу матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників (у виключних випадках за рішенням Кабінету Міністрів України); 4) придбання та продаж об'єктів державного цінового регулювання для потреб державного резерву, а також продаж об'єктів державного цінового регулювання, які були конфісковані або підлягають продажу відповідно до закону; 5) здійснення реалізації об'єктів державного цінового регулювання, використовуючи

сприятливу ринкову кон'юнктуру; 6) здійснення відшкодування витрат, пов'язаних з комплексом заходів із зберігання, перевезення та переробки об'єктів державного цінового регулювання в межах норм, встановлених Кабінетом Міністрів України; 7) здійснення експорту об'єктів державного цінового регулювання за окремим рішенням Кабінету Міністрів України; 8) створення державних підприємств, установ, організацій [1].

Названі функції Аграрного фонду дещо розширені приписами Положення про Аграрний фонд, яке було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06 липня 2005 р. № 543. Додатково до вказаних функцій Аграрного фонду вказаним Положенням також віднесені наступні: виступає в установленому законодавством порядку замовником під час закупівлі товарів (робіт, послуг) за рахунок коштів державного бюджету; готує пропозиції щодо удосконалення законодавства з питань, що належать до його компетенції, і подає їх на розгляд Міністерства аграрної політики та продовольства України; організовує професійну підготовку та підвищення кваліфікації працівників Аграрного фонду; забезпечує поширення інформації про кон'юнктуру аграрного ринку; подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо запровадження та скасування тимчасового режиму адміністративного регулювання цін для окремих об'єктів державного цінового регулювання на організованому аграрному ринку; подає пропозиції щодо переліку об'єктів та періодів державного цінового регулювання; виконує інші функції відповідно до покладених на нього завдань [2].

Окрім наведеного, п. 9 Положення про Аграрний фонд закріплені наступні права Аграрного фонду: (а) одержувати і використовувати відповідно до законодавства кошти державного бюджету; (б) утворювати регіональні відділення за погодженням з Міністерством аграрної політики та продовольства України; (в) одержувати від органів виконавчої влади в установленому порядку необхідну інформацію; (г) укладати цивільно-правові договори; (д) залучати в установленому порядку до роботи спеціалістів для розгляду питань, що належать до компетенції Аграрного фонду. Зазначимо, що на відміну від прав, обов'язки Аграрного фонду ані в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України», ані в Положенні не закріплені.

Однак насправді Аграрний фонд володіє низкою й інших прав, на нього покладаються певні обов'язки, які ми розглянемо у відповідності до названих раніше функцій Аграрного фонду.

Так, при здійсненні державних аграрних товарних або фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку України Аграрний фонд наділяється такими правами: (а) самостійно приймати рішення про здійснення державних аграрних фінансових чи товарних інтервенцій; (б) виступати стороною біржових договорів (контрактів), які укладаються при здійсненні державних аграрних фінансових чи товарних інтервенцій.

При реалізації функції щодо здійснення державних аграрних товарних

або фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку України на Аграрний фонд покладаються такі обов'язки: (а) продавати сільськогосподарську продукцію при зростанні цін на організованому аграрному ринку понад максимальний рівень, що здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом продажу товарних деривативів (здійснювати державну аграрну товарну інтервенцію); (б) придбавати сільськогосподарську продукцію при падінні спотових цін на організованому аграрному ринку нижче мінімального рівня, яке здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом придбання товарних деривативів (здійснювати державну аграрну фінансову інтервенцію); (в) не здійснювати спекулятивні операції, не придбавати і не продавати товарні деривативи (крім форвардів), а також не придбавати або продавати об'єкти державного цінового регулювання поза організованим аграрним ринком (п. 9.2.3 ст. 9 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»).

З метою виконання низки функцій Аграрного фонду щодо продажу або купівлі на Аграрній біржі об'єктів державного цінового регулювання з або до державного інтервенційного фонду, придбання та продажу об'єктів державного цінового регулювання для потреб державного резерву, а також продажу об'єктів державного цінового регулювання, які були конфісковані або підлягають продажу відповідно до закону та здійснення реалізації об'єктів державного цінового регулювання (названі функції умовно об'єднані нами в одну групу зважаючи на те, що усі вони пов'язані з купівлею чи продажем об'єктів державного цінового регулювання), Аграрному фонду надається право виступати стороною відповідних біржових договорів (контрактів), які укладаються при продажу або купівлі об'єктів державного цінового регулювання.

При виконанні названих функцій законодавством України на Аграрний фонд покладаються набагато більше (на відміну від прав) обов'язків. До таких обов'язків належать наступні: (а) обов'язок продажу або купівлі об'єктів державного цінового регулювання виключно на Аграрній біржі; (б) обов'язок продажу або купівлі об'єктів державного цінового регулювання виключно з або до державного інтервенційного фонду, для потреб державного резерву; (в) обов'язок продажу об'єктів державного цінового регулювання, які були конфісковані або підлягають продажу відповідно до закону; (г) обов'язок продажу об'єктів державного цінового регулювання, використовуючи сприятливу ринкову кон'юнктуру.

Оскільки під матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських товаровиробників розуміють сукупність суспільних відносин, урегульованих нормативними актами або договорами із забезпечення матеріально-технічними ресурсами, необхідними для своєчасного й безперебійного проведення циклу сільськогосподарських робіт з виробництва, переробки й реалізації сільськогосподарської продукції, а також для виконання економічних, соціальних та інших завдань з метою належного функціонування

агропромислового комплексу й задоволення потреб країни у продуктах харчування та сільськогосподарської сировини [3, с. 4-5], то при реалізації Аграрним фондом функції щодо здійснення закупівлі та продажу матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників Аграрному фонду надається право виступати стороною відповідних цивільно-правових угод при закупівлі та продажу таких об'єктів. Обов'язком же Аграрного фонду виступає здійснення закупівлі та продажу матеріально-технічних ресурсів лише за наявності відповідного рішення Кабінету Міністрів України.

Здійснюючи відшкодування витрат, пов'язаних з комплексом заходів із зберігання, перевезення та переробки об'єктів державного цінового регулювання, Аграрний фонд має право виступати стороною відповідних цивільно-правових угод, які укладаються на відшкодування названих витрат із суб'єктами господарювання. Обов'язком же Аграрного фонду є проведення відшкодування витрат, пов'язаних з комплексом заходів із зберігання, перевезення та переробки об'єктів державного цінового регулювання виключно в межах норм, встановлених Кабінетом Міністрів України. Оскільки ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ експорт (експорт товарів) визначається як продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів, то при здійсненні функції щодо експорту об'єктів державного цінового регулювання Аграрний фонд наділяється такими правами: (а) виступати суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності; (б) бути стороною зовнішньоекономічного договору (контракту) щодо експорту об'єктів державного цінового регулювання [4].

При експорті об'єктів державного цінового регулювання на Аграрний фонд покладаються такі обов'язки: (а) здійснювати експорт об'єктів державного цінового регулювання лише за наявності окремого рішення Кабінету Міністрів України; (б) укласти зовнішньоекономічний договір на експорт об'єктів державного цінового регулювання відповідно до встановленої форми.

З приводу прав та обов'язків Аграрного фонду, якими він наділяється при реалізації своєї функції по створенню державних підприємств, установ, організацій, то названий фонд має такі права: (а) приймати рішення про створення державних підприємств, установ, організацій; (б) затверджувати статuti названих підприємств, установ, організацій; (в) передавати створеним державним підприємствам, установам, організаціям відповідне майном; (г) приймати рішення про реорганізацію чи ліквідацію названих підприємств, установ, організацій. Як видається, на Аграрний фонд покладається обов'язок

забезпечити відповідність своїх рішень про створення, реорганізацію чи ліквідацію названих суб'єктів законодавству України.

Підсумовуючи проведене дослідження слід зазначити, що на Аграрний фонд покладено низку прав й обов'язків, реалізація яких дозволяє названому фонду здійснювати покладені на нього функції. Ці права й обов'язки є різноплановими й до них належать як такі, що носять майновий характер (наприклад, з розпорядження об'єктами державного цінового регулювання, грошовими коштами та ін.), так і організаційні права й обов'язки (наприклад, з укладенні відповідних цивільно-правових угод, створення державних підприємств, установ, організацій тощо).

На підставі проведеного дослідження можна визначити обсяг прав та обов'язків Аграрного фонду як самостійного суб'єкта аграрних правовідносин. Виділити такі його права як: 1) самостійно приймати рішення про здійснення державних аграрних фінансових чи товарних інтервенцій; 2) виступати стороною договорів (контрактів), у тому числі зовнішньоекономічних, які стосуються експорту об'єктів державного цінового регулювання; 3) виступати суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності; 4) приймати рішення про створення державних підприємств, установ, організацій; 5) затверджувати статuti названих підприємств, установ, організацій; 6) передавати створеним державним підприємствам, установам, організаціям відповідне майно; 7) приймати рішення про реорганізацію чи ліквідацію названих підприємств, установ, організацій. Закріпити коло обов'язків: 1) продавати сільськогосподарську продукцію при зростанні цін на організованому аграрному ринку понад максимальний рівень, що здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом продажу товарних деривативів (здійснювати державну аграрну товарну інтервенцію); 2) придбавати сільськогосподарську продукцію при падінні спотових цін на організованому аграрному ринку нижче мінімального рівня, яке здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом придбання товарних деривативів (здійснювати державну аграрну фінансову інтервенцію); 3) не здійснювати спекулятивні операції, не придбавати і не продавати товарні деривативи (крім форвардів), а також не придбавати або продавати об'єкти державного цінового регулювання поза організованим аграрним ринком; 4) продавати та купувати об'єкти державного цінового регулювання виключно на Аграрній біржі; 5) продавати або купувати об'єкти державного цінового регулювання виключно з або до державного інтервенційного фонду, для потреб державного резерву; 6) продавати об'єкти державного цінового регулювання, які були конфісковані або підлягають продажу відповідно до закону; 7) продавати об'єкти державного цінового регулювання, використовуючи сприятливу ринкову кон'юнктуру; 8) проводити відшкодування витрат, пов'язаних з комплексом заходів із зберігання, перевезення та переробки об'єктів державного цінового регулювання виключно в межах норм, встановлених Кабінетом Міністрів України; 9) здійснювати експорт об'єктів

державного цінового регулювання лише за наявності окремого рішення Кабінету Міністрів України; 10) укласти зовнішньоекономічний договір на експорт об'єктів державного цінового регулювання відповідно до встановленої форми; 11) забезпечувати відповідність своїх рішень про створення, реорганізацію чи ліквідацію підприємств, установ, організацій законодавству України.

Література

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
2. Про Аграрний фонд: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 р. № 543 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 27. – Ст. 1574.
3. Корнієнко Г.С. Правове регулювання матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників в умовах реформування АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Ганна Сергіївна Корнієнко. – Х., 2005. – 20 с.
4. Про затвердження переліку об'єктів державного цінового регулювання на 2007/08 маркетинговий рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2007 р. № 559 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 24. – Ст. 987.

Права и обязанности как элемент правового регулирования деятельности аграрного фонда

Кудрина Ю.И.

В работе проводится анализ нормативно-правовых актов относительно определения основных прав и обязанностей Аграрного фонда.

***Ключевые слова:** Аграрный фонд, функции Аграрного фонда, права Аграрного фонда, обязанности Аграрного фонда.*

Right and duties as element of legal adjusting of activity of agrarian fund

Kudrina Y.I.

The analysis of legal acts is conducted in relation to determination of basic rights and duties of the Agrarian fund.

***Keywords:** the Agrarian Fund, functions of the Agrarian fund, right for the Agrarian fund, duty of the Agrarian fund.*